

EBDIS | We know
books
LAETITIA COLOMBANI

Fata care înălța zmeie

Traducere de
CARMEN SPÂNU

 UNIVERS

Prolog

*Orășelul Mahābalipuram,
districtul Kanchipuram,
Tamil Nadu, India*

Léna se trezește cu un sentiment ciudat, ca un fluture în stomac. Soarele tocmai s-a ridicat deasupra orășelului Mahābalipuram. Este deja cald în coliba lipită de școală. Conform previziunilor, temperatura ar urma să se apropie de 40 de grade în miezul zilei. Léna a refuzat să instaleze aer condiționat – locuințele din cartier nu sunt dotate cu așa ceva, de ce a ei ar face excepție? Un simplu ventilator agită aerul sufocant din încăpere. Marea din apropiere nu oferă decât o adiere încărcată, o răsuflare fetidă în care mirosul aspru de pește uscat îl acoperă pe cel al valurilor. Un început de an școlar canicular, sub un cer de plumb. Așa este în această regiune a lumii, anul școlar începe în iulie.

Copiii trebuie să sosească. La opt și jumătate fix, vor deschide poarta, vor traversa curtea, se vor îndrepta spre singura sală de clasă, un pic stângaci în strălucitoarea lor uniformă nouă. Léna a așteptat această zi, a sperat la ea, și-a imaginat-o de o mie de ori. Se gândește la energia pe care a trebuit s-o

depună pentru a duce la bun sfârșit acest proiect – un proiect nebunesc, nechibzuit, născut doar din voința ei. Așa cum o floare de lotus iese din glastră, mica școală a înflorit la periferia acestui oraș de coastă pe care unii încă îl numesc sat – mii de persoane trăiesc înghesuite aici, pe malul golfului Bengal, între templele ancestrale și plaja pe care se amestecă fără deosebire vaci, pescari și pelerini. Cu pereții vopsiți și curtea întinsă în jurul unui singur copac, un banian mare, clădirea nu are nimic ostentativ, se pierde umilă în peisaj. Nimeni nu poate să ghicească miracolul existenței sale. Léna ar trebui să se bucure, să întâmpine această clipă așa cum celebrezi o sărbătoare, o victorie, o împlinire.

Cu toate acestea, nu reușește să se ridice din pat. Trupul îi este greu, ca de plumb. Azi-noapte fantomele s-au întors s-o bântuie. S-a zvârcolit de nenumărate ori în pat, înainte să se scufunde într-un somn superficial în care s-au întrepătruns prezentul și trecutul – și-a revăzut începuturile ca profesoară, cu numeroase fișe de completat, liste de aprovizionare, cursuri de pregătit. Îi plăcea efervescenta începutului de an școlar după lunga vacanță de vară. Mirosul copertelor de caiet netede și noi, creioanele, markererele care întindeau pielea moale a penarelor, agendele imaculate, tablele proaspăt șterse îi provocau o bucurie de nespus, certitudinea reconfortantă a unui veșnic început. Se revede acasă, pe holurile școlii, activă, grăbită. Fericirea este acolo, ascunsă în acele infime clipe ale cotidianului, a căror regularitate îi oferea sentimentul unei existențe imuabile, protejate.

Cât de departe pare viața ei de atunci... Evocând aceste amintiri, Léna simte că alunecă într-un ocean de angoasă din

care nu știe cum să se elibereze. Brusc, o cuprinde îndoiala. Ce face ea aici, în fundul subcontinentului indian, la ani-lumină de casa ei? Ce capriciu straniu al sorții a dus-o în acest sat cu nume imposibil de pronunțat, în care nu o așteaptă nimic, în care viața este la fel de aspră și dură ca și obiceiurile locuitorilor? Ce a venit să caute? India a depozitat-o de repere și de certitudini. În această lume nouă, a crezut că durerea i se va dizolva – o tentativă omenească, biet zid de apărare pe care a vrut să-l opună suferinței, așa cum construiești un castel de nisip pe malul unei mări dezlănțuite. Digul nu a rezistat. Durerea o cuprinde, i se lipește de piele ca și hainele jilave de la umezeala verii. Durerea revine, intactă, în această zi de început de an școlar.

Din pat, aude venind primii elevi. S-au trezit devreme, nerăbdători – își vor aminti toată viața de această zi. Se năpustesc deja să intre în curte. Léna este incapabilă să se miște. Este supărată pe ea pentru această dezertare. Să cedeze acum, după ce s-a zbatut atât... Ce dezamăgire! A avut nevoie de curaj, de răbdare și de hotărâre în această aventură. Nu a fost de ajuns să creeze statute, să obțină autorizațiile. În naivitatea ei occidentală, Léna și-a închipuit că locuitorii cartierului se vor grăbi să-și trimită copiii la școală, fericiți să le ofere educația pe care societatea le-o refuzase până atunci. Nu se aștepta să fie nevoită să depună atâta efort ca să-i convingă. Orezul, linte și *chapati*¹ i-au fost cei mai buni aliați. Aici vor fi hrăniți, a promis ea. Stomacuri pline, un argument cu greutate pentru niște familii adesea

¹ Pâine tradițională indiană fără drojdie (n.a.).

numeroase și flămânde – în sat femeile au până la zece sau doisprezece copii.

Cu unii, negocierea s-a dovedit a fi mai dură. *Îți dau una, dar pe cealaltă o păstrez*, a răspuns una dintre mame arătându-și fetele. Léna a înțeles repede ce tristă realitate se ascunde în spatele acestor vorbe ale ei. Aici cei mici muncesc ca și cei mai mari, sunt o sursă de venit. Trudesc din greu în morile de orez, în praf și în zgomotul asurzitor al pietrelor de măcinat, în atelierelor de țesut, în locurile de ars cărămizi, în mine, în ferme, pe plantațiile de iasomie, de ceai, de nuci de caju, în atelierelor de sticlărie, în fabricile de chibrituri, de țigărete, în orezării, la sortarea deșeurilor sub cerul liber. Sunt vânzători, lustragii, cerșetori, colectori de deșeuri, muncitori agricoli, cioplitori în piatră, conducători de velo-taxiuri. Dacă Léna știa asta, în teorie, și-a dat seama de amploarea acestui fapt când s-a instalat aici: India este cea mai mare piață de mână de lucru din rândul copiilor din lume. A văzut reportaje despre manufacturile *Carpet Belt*, din Nord, unde copiii sunt obligați să muncească până la douăzeci de ore pe zi, tot anul. O sclavie modernă care afectează straturile cele mai sărace ale societății. Comunitatea Celor de Neatins este principala vizată. Considerați impuri, sunt subjugăți încă din noaptea timpurilor de către castele așa-zis superioare. Copiii nu sunt scutiți de la regulă, obligați să-i urmeze pe cei mai mari în muncile cele mai ingrate. Léna a văzut copii în colibe din sat rulând *beedies*¹ cu degetele lor subțiri, din zori și până la căderea nopții. Bineînțeles, autoritățile dezminț aceste practici: oficial, legea interzice munca minorilor mai mici de paisprezece

¹ Țigărete de tutun, rulate în frunze de abanos de Coromandel (n.a.).

ani, dar prevede o excepție importantă, „dacă lucrează în cadrul unei firme familiale“... O clauză micuță care privește majoritatea copiilor exploatați. Câteva rânduri pentru milioane de copii cu viitorul amputat. Fetele sunt primele victime ale muncii forțate. Constrânse să rămână acasă, se ocupă de frații și surorile lor, gătesc, se duc după apă, după lemne, fac menajul, spală vasele, rufele, de-a lungul întregii zile.

În fața părinților, Léna nu este lipsită de merite. A dus incredibile tratative, jurând să ramburseze în orez echivalentul salariului fiecărui copil, ca să acopere pierderea câștigurilor familiei. Viitorul unui copil pentru un sac de orez, o ciudată tocmeală la care s-a pretat fără scrupule. Toate mijloacele sunt bune, și-a spus ea. În lupta pentru educație, orice metodă este permisă. S-a dovedit încăpățanată, îndârjită. Și astăzi copiii sunt aici.

Neliniștit că nu o vede în curte, unul dintre ei se îndreaptă spre coliba cu perdelele trase – toți știu că locuiește aici, în această prelungire a școlii care îi servește în același timp de cameră și de birou. Probabil se gândește că nu s-a trezit și ciocăne la ușă rostind singurul cuvânt englezesc pe care l-a învățat: *School! School!* Și deodată acest strigăt este ca un apel, un imn închinat vieții.

Cuvântul acesta Léna îl cunoaște bine. I-a consacrat douăzeci de ani. De când își aduce aminte, mereu a vrut să predea. *Mai târziu voi fi profesoară*, spunea când era copil. Un vis banal, ar spune unii. Totuși, drumul a purtat-o departe de căi bătătorite, până în acest sat din Tamil Nadu, între Chennai și Pondichéry, în această colibă în care stă culcată. *Ai focul sacru*, spusese unul dintre profesorii ei de la universitate.

Dacă Léna recunoaște că anii de profesorat i-au erodat ardoarea și energia, convingerile îi rămân neschimbate: crede în educație, ca o armă de construire masivă.

„Copiii au totul, mai puțin ceea ce le răpim“, scria Jacques Prévert – această frază a călăuzit-o în odiseea sa, ca o mantra. Léna vrea să fie cea care le va reda acestor copii ceea ce le-a fost răpit. Și-i închipuie câteodată intrând la universitate, devenind ingineri, chimiști, medici, profesori, contabili sau agronomi. Când vor fi recucerit acest teritoriu ce le-a fost mult timp interzis, ea va putea să le spună tuturor din sat: Priviți-i pe acești copii, într-o zi vor conduce lumea, care va fi mai bună, căci va fi mai dreaptă și mai mare. Există în acest gând un soi de candoare și de orgoliu, desigur, dar și de iubire și, mai mult decât orice, credința în meseria ei.

School! School! Băiatul continuă să strige și acest cuvânt este ca un afront împotriva mizeriei, o lovitură prin care sunt înlăturate castele milenare ale Indiei, reconstruind bazele societății. Un cuvânt sub formă de promisiune, un permis pentru o altă viață. Mai mult decât o speranță: un salut. Léna știe că, în clipa în care copiii aceia vor intra pe poarta școlii, în minutul în care vor pătrunde între zidurile ei, viața va înceta să le fie ostilă și se va deschide asupra unei certitudini: educația este singura lor șansă de a scăpa de soarta la care i-a condamnat nașterea lor.

School. Acest cuvânt este o săgeată care o atinge drept în inimă. O reanimează, îi înlătură angoasele trecutului, o readuce în prezent. În el, găsește forța de a se ridica. Léna se îmbracă, iese din colibă și descoperă un spectacol care o emoționează: curtea plină de elevi, jucându-se în jurul banianului.

Sunt frumoși, cu ochii lor negri ca smoala, părul ciufulit și zâmbetele știrbe. Léna ar vrea să captureze această imagine, s-o păstreze pentru totdeauna pe ecranul gândurilor sale.

Și fetița este aici. Stă dreaptă și mândră în mijlocul agitației și zgomotului. Nu participă nici la jocuri, nici la discuții. Stă acolo, pur și simplu, iar prezența ei justifică prin ea însăși toate luptele din ultimele luni. Léna îi observă chipul, părul împletit, silueta slăbuță în uniforma de școlăriță pe care o poartă ca pe un stindard, această ținută care nu este doar o bucată de material, ci și o victorie. Visul alteia, pe care ele îl împlinesc împreună astăzi.

Léna îi face semn fetiței. Micuța se îndreaptă către clopoțel și îl agită viguros. În acest gest este mai mult decât energie, este o formă de afirmare de sine, o încredere nouă în viitor care o tulbură pe Léna. Clinchetul răsună în aerul clar al dimineții. Jocurile și strigătele se opresc. Elevii se îndreaptă spre sala cu pereții albi, intră pe ușă, se așază pe covorașe, își iau cărțile și caietele pe care le împarte Léna. Își ridică ochii spre ea și deodată se face liniște, o liniște atât de profundă încât s-ar putea auzi o insectă zburând. În stomacul Lénei, fluturile își întetește bătăile. Respiră adânc.

Și lecția începe.

Capitolul 1

Cu doi ani în urmă

În ciuda orei târzii, arșița o lovește încă de la coborârea din avion. Léna debarcă pe aeroportul din Chennai, unde zeci de angajați sunt deja activi în întuneric, golind flancurile aparatului tocmai aterizat. Cu trăsăturile marcate de o interminabilă zi de călătorie, trece de vamă, își recuperează bagajele, părăsește vastul hol climatizat și trece de ușile din sticlă. Pășește afară și India este acolo, întregă, în fața ei. Țara îi sare la gât ca un animal furios.

Léna este imediat surprinsă de mulțime, de zgomot, de claxoane care sună, de ambuteiajele din miezul nopții. Ținându-și strâns bagajele, este interpelată din toate părțile, solicitată de o mie de mâini fără chip care o apucă, îi propun un taxi, o ricșă, încearcă să îi ducă bagajele pentru câteva rupii. Nu știe cum a ajuns pe bancheta din spate a unei mașini rablagite al cărei șofer încearcă în zadar să închidă portbagajul pe care îl lasă până la urmă deschis și se lansează într-o logoree în care amestecă la întâmplare tamila și engleza. *Super driver!* repetă întruna în timp ce Léna aruncă priviri

neliniștite înspre valiza ei care amenința să cadă la fiecare viraj. Observă, siderată, circulația densă, bicicletele făcând slalom printre camioane, vehiculele cu două roți pe care sunt cățarați trei sau patru pasageri, adulți, bătrâni sau copii, fără cască, cu părul în vânt, oamenii care stau pe marginea drumului, vânzătorii ambulanzii, grupurile de turiști înghesuiți în fața restaurantelor, templele antice și moderne decorate cu ghirlande, maghernițele dărăpănate în fața cărora rătăcesc cerșetori. Lumea este peste tot, își spune, pe marginea străzilor, pe străzi, pe plaja de-a lungul căreia se deplasează taxiul. Léna nu a văzut niciodată ceva asemănător. Este înghițită de acest spectacol care o uluiește în aceeași măsură în care o înspăimântă.

Șoferul oprește în cele din urmă în fața unei *guest-house*, o clădire sobră și discretă bine cotate pe site-urile de rezervări online. Locul nu are nimic luxos, dar oferă camere cu vedere la mare – este singura exigență a Lénei, singura ei necesitate.

Să plece, să ia distanță, ideea i s-a impus ca o evidență într-o noapte de nesomn. Să se piardă departe, pentru a se regăsi mai bine. Să-și uite ritualurile, obiceiurile, viața ei bine aranjată. În casa tăcută, în care fiecare fotografie, fiecare obiect îi amintește de trecut, se teme că va rămâne blocată în durere, ca o statuie de ceară în mijlocul unui muzeu. Sub alt cer, la alte latitudini, își va regăsi suflul și își va pansa rănile. Depărtarea se dovedește uneori salutară, își spune. Simte că are nevoie de soare, de lumină. Nevoie de mare.

India, de ce nu?... Ea și François își promisese să facă această călătorie, dar planul s-a pierdut, ca atâtea altele pe care ni le propunem și pe care le uităm din lipsă de timp, de

energie, de disponibilitate. Viața a trecut, cu cortegiul ei de cursuri, ședințe, consilii de clasă, ieșiri de sfârșit de an, toate acele momente a căror succesiune i-a ocupat în totalitate zilele. Nu a văzut timpul trecând, luată de curent, această fierbere a cotidianului care a absorbit-o în întregime. A iubit anii aceia denși și ritmați. Era atunci o femeie îndrăgostită, o profesoară apreciată, pasionată de meseria ei. Dansul s-a oprit brutal într-o după-amiază de iulie. Trebuie să fie tare, să reziste neantului. Să nu se afunde.

Alegerea ei s-a oprit la coasta Coromandelului, pe malul golfului Bengal, al cărui nume este el singur o promisiune de deșărădăcinare. Se spune că răsăriturile soarelui deasupra mării sunt aici deosebit de frumoase. François visa la acest loc. Uneori, Léna se minte. Își spune că el a plecat și îl așteaptă pe plajă, să se întoarcă de la un drum sau dintr-un sat. Este atât de plăcut să creadă asta, atât de plăcut să se păcălească... Dar, vai, iluzia nu durează decât o clipă. Și durerea revine, ca și tristețea. Într-o seară, mânată de un impuls, Léna rezervă un bilet de avion și o cameră de hotel. Nu este un act impulsiv, mai degrabă un elan care se supune unei chemări, o somație ce scapă rațiunii.

În primele zile, iese puțin. Citește, merge la masaj, bea ceaiuri la centrul de îngrijiri ayurvedice al clădirii, se odihnește în curtea plină de copaci. Cadrul este plăcut, propice relaxării, personalul atent și discret. Dar Léna nu reușește să se relaxeze, să oprească valul gândurilor. Noaptea doarme prost, are coșmaruri, refuză să ia pilule care îi dau somnolență pe tot parcursul zilei. La ora mesei, stă deoparte, nu are niciun chef să suporte conversația forțată a celorlalți clienți,